

УДК: [631.14: 634 (477)]

Колокольчикова І.В., к.е.н., доцент
Таврійський державний агротехнологічний університет
ya.ki77@yandex.ua

РОЗВИТОК САДІВНИЦТВА В ЗАПОРІЗЬКІЙ ОБЛАСТІ

Анотація. Необхідність дослідження розвитку ринку садівництва в Запорізькій області викликана мінливими умовами ринкової кон'юнктури та повільними темпами розвитку цієї галузі. Мета дослідження: визначення тенденцій розвитку галузі та ефективності роботи сільськогосподарських підприємств, які займаються виробництвом продукції садівництва. Результати визначення загальних тенденцій розвитку, проблем галузі допоможуть сформувати оптимальні підходи до маркетингової товарної та збутової політики галузі. Правильно визначені напрями розвитку сприятимуть концентрації та спеціалізації підприємств на промисловому виробництві, підвищенню конкурентоспроможності продукції на внутрішньому та світовому ринках.

Ключові слова: ринок, кон'юнктура ринку, маркетингова товарна політика, товарна група, ефективність, прибуток, рентабельність.

JEL code classification: L11

I.V. Kolokolchikova, PhD, ass. prof.
Tavria State Agrotechnological University
ya.ki77@yandex.ua

THE DEVELOPMENT OF FRUIT GROWING IN THE ZAPOROZHYE REGION

Summary. Setting objectives. The need to study the development of market Horticulture in the Zaporozhye region caused by changing conditions of the market environment and the slow pace of development of the industry. The definition of the General trend of development will help to establish the optimal approaches to marketing of commodity and marketing policy, improve concentration and specialization of enterprises, improve product competitiveness in domestic and world markets. Fruit production has a leading position in the field. Marketing problems are research fruit market in Zaporizhia region. The purpose of the study: the study of problems, trends of development, finding solutions to improve the efficiency of the industry.

Objectives of the study: to assess the state of development of the industry of fruit growing in dynamics in recent years and to explore directions of development of the product portfolio of the companies; to identify positive and negative trends, industry challenges. Data analysis statistical reporting.

Research results. In Ukraine, the fruits are one of the major crops of raw materials for enterprises and processing. Zaporizhzhya region is the leader in production of fruits and berries. The oblast has good climatic conditions and potential for development of horticulture.

Volumes of production of fruit growing. This happens due to the increase in productivity of crops. Reduced Price, reduced income and profitability. The reasons for this state is the wrong approach to doing business, strong competition. Therefore, it is necessary to cooperate, to change approaches to the management of production activities.

Conclusions. The results of the study will be used successfully by businesses that are specialized on the production of fruit. This will give you the opportunity to increase gross charges, to introduce intensive methods of production, cooperating in the efforts to market and conduct effective sales and product strategies.

Keywords: market, conjuncture market, marketing product policy, product group, efficiency, profit, profitability.

Постановка проблеми. Південна Україна, представлена Запорізькою, Херсонською, Одеською та Миколаївською областями, є житницею України. Степи перетворені в зерновий пояс пшениці, кукурудзи, овочів та

плодів. Садівництво поширене на всій території Степу. У насадженнях домінують абрикоси, персики, черешня, вишня, слива, яблуня, груша, волоський горіх, мигдаль [10].

Багато вчених сьогодні зазначають, що галузь садівництва є перспективною, оскільки на Півдні України природно-кліматичні можливості є максимально сприятливими. Однак, ефективність галузі є низькою. Як зазначає в своїх працях Т.А. Маркіна, «основні причини такого стану полягають у наступному: більшість сільськогосподарських підприємств, які займаються садівництвом, не змогла адаптуватися до нових умов господарювання; знизився платоспроможний попит населення на плоди та ягоди; сфера реалізації цієї продукції є нерозвинена, особливо на рівні підприємств; непослідовність та законодавчі протиріччя у підходах до формування господарських структур; незадовільне матеріально-технічне забезпечення галузі та ін. Все це зумовило відхід від інтенсивних і переважання екстенсивних шляхів ведення садівництва у багатьох господарствах південного регіону [6]. Тому дослідження стану розвитку галузі у регіональному аспекті є і сьогодні актуальним.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Розвиток і функціонування галузі садівництва висвітлені в працях відомих учених-економістів: О.М. Шестопаля, Н.В.Кондратенко, Л.О.Барабаш [10], О.Ю. Єрмакова, В.А. Рульєва [4], Л.М. Шевчук [7] та інших. Більш глибоке дослідження промислового виробництва плодів та ягід саме на Півдні України досліджувалось у працях В.А. Рульєва, Д.Г. Легези, Т.А. Маркіної [6], Я.С. Сокол та ін. Проблеми розвитку цієї галузі на регіональному рівні постійно зростають, саме тому пошук шляхів підвищення ефективності садівництва потребує подальшого дослідження.

Формулювання цілей статті. Виробництво плодів та ягід посідає одне з провідних місць в аграрному секторі держави. Лідерами по виробництву продукції садівництва є підприємства Запорізької, Херсонської, Одеської та Миколаївської областей. Запорізька область забезпечує виробництво практично всіх зерняткових та кісточкових плодів, а також експортує плоди [5].

Метою дослідження ринку продукції садівництва є визначення тенденцій розвитку виробництва, оцінка продуктивності, ефективності та пошук шляхів покращання стану галузі.

Основними задачами дослідження є: аналіз світового виробництва плодів, оцінка обсягів експорту та імпорту продукції галузі в Запорізькій області, виявлення тенденцій змін масштабів виробництва, продуктивності та ефективності роботи підприємств, які спеціалізуються на садівництві, визначення загальних напрямів покращання стану галузі та представлення її на внутрішньому та зовнішньому ринках.

Для одержання інформації проведено аналіз правових законодавчих актів та статистичної звітності з розвитку садівництва в Україні та Запорізькій області.

Виклад основного матеріалу. Плодові культури є складовою частиною сільськогосподарського виробництва. Найбільш популярними у всьому світі є свіжі фрукти. Статистичні дані Продовольчої і сільськогосподарської організації FAO свідчать, що у 2014 році «Плодові культури є основною складовою сільськогосподарського виробництва. На основі обсягів виробництва, найпопулярнішими з свіжих фруктів у всьому світі є банани, яблука і виноград. Країнами зі значним обсягом виробництва плодової продукції є Китай, США і Туреччина. За рейтингом серед найбільш популярних сортів яблук в США є Гала, Червоний делішес і Гренні Сміт [12].

Світовий ринок плодів та ягід станом на 2014 р. представлено на рисунку 1. Згідно діаграми, видно, що серед продукції садівництва найбільш всього представлено виробництво яблук. Світові обсяги їх виробництва у 2014 р. становили 4,63 млн. т. Груші та персика вироблено практично однаково 25,8 млн. т та 22,8 млн. т. Виробництво сливи – 11,3 млн. т. Найменшими обсягами світового виробництва є виробництво абрикосу та вишні – 3,4 млн. т та 2,25 млн. т. відповідно.

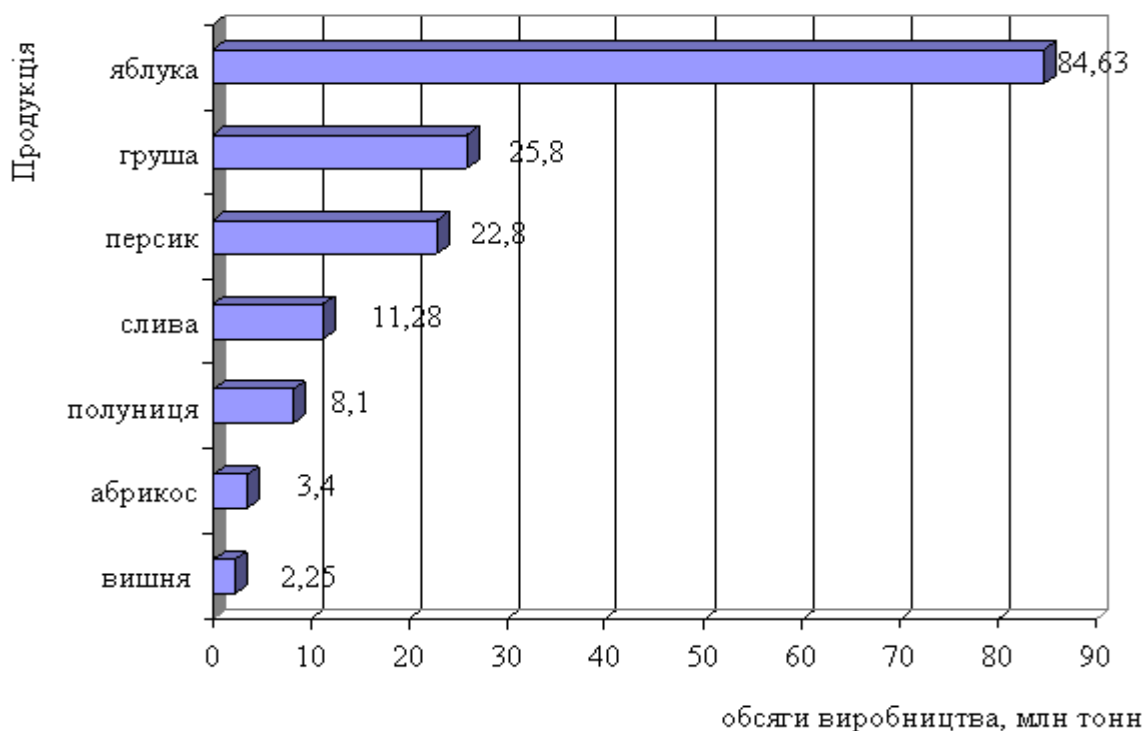

Рис. 1. Динаміка світового виробництва плодів та ягід за даними Продовольчої і сільськогосподарської організації FAO у 2014р.

Джерело: [12]

У виробництві плодів Україна також приділяє багато уваги саме цим сортам.

Прес-служба Мінагрополітики України зазначає, що «риннок ягід, темпи щорічного зростання якого в останні п'ять років оцінюються експертами в 7-12%, досі залишається ненасиченим: попит на плодово-ягідну продукцію в Україні перевищує пропозицію. Найбільшим попитом на ринку користуються полуниця і малина. За підсумками 2014 лідерами за обсягами валового збору плодово-ягідної продукції в Україні стали Вінницька,

Хмельницька, Чернівецька та Дніпропетровська області. В останні 5 років активно розвивається також виробництво заморожених дикорослих ягід – з виробництва цієї продукції Україна вийшла на третє місце у світі. У замороженому вигляді близько 75% ягід (журавлина, чорниця, ожина, брусниця) експортується у Францію, Німеччину, Литву, Польщу і США» [1].

В Україні споживання плодів, ягід та винограду в розрахунку на одну особу на рік становить на 2016 рік – 51кг (табл. 1) [7].

Таблиця 1

Споживання плодів, ягід та винограду (без переробки на вино)

(на одну особу за рік; кг)

Продукт	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Плоди, ягоди та виноград	46	48	53	53	56	52	51

*Джерело [7]

Згідно даних таблиці 1 видно, що обсяги споживання плодів, ягід та винограду в динаміці за останні 6 років зросли лише на 6,2%, а в порівнянні з 2010 р. – на 8,7%. Найбільше споживання плодів зафіксовано у 2014 р. – 56

кг на одну особу, найменше у 2010 р. – 46 кг на одну особу.

Запорізька область – це один з регіонів Півдня України, який забезпечую споживачів

свіжими фруктами та ягодами, а також продуктами їх переробки. За даними Департаменту агропромислового розвитку облдержадміністрації Запорізької області: «Виробництво валової продукції галузі у сільськогосподарських підприємствах Запорізької області у постійних цінах 2010 року за січень-червень 2016 року в усіх категоріях господарств склало

1886,4 млн. грн. або 101,9 % до минулорічного рівня. За цими показниками Запорізька область посіла сьоме місце серед регіонів» [5].

Товарна структура зовнішньої торгівлі області за січень-листопад 2015 року в розрізі плодів та горіхів представлено в табл. 2 [3].

Таблиця 2

Товарна структура зовнішньої торгівлі області за січень-листопад 2015 р

Код і назва товарів згідно з УКТЗЕД	Експорт			Імпорт		
	тис.дол. США	у % до січня – листопада 2014р.	у % до загально-го обсягу	тис.дол. США	у % до січня – листопада 2014р.	у % до загально-го обсягу
Усього	2670054,2	77,4	100,0	983209,5	68,4	100,0
II. Продукти рослинного походження	169521,2	150,8	6,3	14399,0	30,5	1,5
08 їстівні плоди та горіхи	165,9	16,0	0,001	1133,4	16,8	0,1

*Джерело [3]

З даних таблиці 2 видно, що експорт їстівних плодів та горіхів за період з січня по листопад 2015 року становив 156,9 тис. дол. Це складає 16,0% до аналогічного періоду 2014 року. Розмір імпорту продукції садівництва – 1133,4 тис. дол., що складає 16,8% у порів-

нянні з попереднім роком. В структурі експорту продуктів рослинного походження плоди та горіхи складають близько 1%, в структурі імпорту – 7,9%.

Обсяги внутрішнього ринку виробництва продукції галузі садівництва представлені показниками валового виробництва (табл. 3) [8].

Таблиця 3

Динаміка показників виробництва плодово-ягідної продукції у Запорізькій області за 2010 – 2015 рр.

Показники	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2015 до 2010, %
Площа плодово-ягідних насаджень у плодоносному віці, тис.га	8,6	8,6	8,6	8,6	8,5	8,0	93,0
Виробництво плодів та ягід, тис.т	58,7	55,1	68,8	82,1	64,0	66,7	113,6
Урожайність плодово-ягідних насаджень, ц/га	68,4	64,3	79,7	95,7	75,2	82,6	120,8

*Джерело [8]

Дані таблиці 3 свідчать, що з 2010 року зміни у виробництві продукції садівництва

були незначні. Так, площа плодово-ягідних насаджень у плодоносному віці становить на

2015 р. – 8,0 тис. га, що на 7,0% менше, ніж у базисному 2010 р. Основною причиною цього є відсутність з 2013 року звітності по АР Крим. Однак, ця тенденція зовсім не вплинула на загальні розміри виробництва продукції. Цей показник за досліджуваний період збільшився на 13,6% і становив у 2015 р. 66,7 тис. т.

Основною причиною цього є зростання урожайності плодів та ягід. Цей показник у

2010 р. становив 68,4 ц/га, а у 2015 р. зріс на 20,8% і дорівнював 82,6 ц/га. Найбільша урожайність плодів та ягід зафіксована у 2013 р. – 95,7 ц/га.

Порівняння середніх показників урожайності культур галузі садівництва Запорізької області та в цілому по Україні з урахуванням статистичних даних по всіх категоріях господарств представлено на рисунку 2.

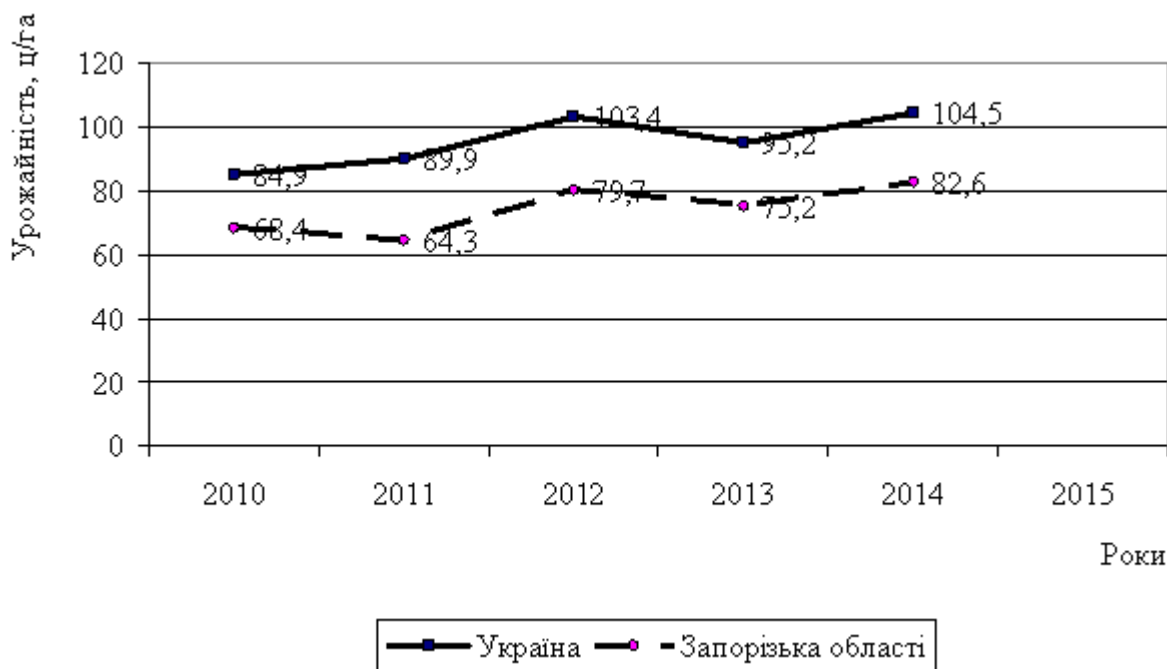

Рис. 2. Динаміка урожайності продукції садівництва в Україні та Запорізькій області в динаміці за 2010-2015 рр.

Джерело: [8]

Представлена на рисунку 2 динаміка урожайності плодів та ягід галузі в цілому по Україні та в Запорізькій області, свідчить, що обласні показники нижчі за середні показники по Україні. Розрив між ними у середньому дорівнює понад 20 ц/га. Вважаємо, що підприємства області повинні більше приділяти уваги інтенсивним технологіям промислового виробництва та зберігання продукції оскільки природно-кліматичні умови Півдня

України це дозволяють. Це посилить конкуренцію на ринку плодів та ягід.

З точки зору асортиментної політики галузь садівництва має наступні товарні групи, це: зерняткові, кісточкові, горіхоплідні та ягоди. Найбільша питома вага в існуючій пропозиції товару – це зерняткові та кісточкові плоди. У таблиці 4 наведена динаміка виробництва плодів у Запорізькій області в розрізі товарних груп в за 2010 – 2015 рр. [8].

Таблиця 4

Динаміка виробництва плодів у Запорізькій області в розрізі товарних груп за 2010-2015 рр.

Показники	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2015 до 2010, %
Зерняткових насаджень у плодоносному віці							
Площа, тис.га	2,6	2,5	2,5	2,5	2,4	2,3	88,5
Урожайність, ц/га	82,0	62,7	101,8	90,9	83,7	103,2	125,8
Виробництво, тис.т	21,2	15,9	25,8	22,9	20,6	24,3	114,6
Кісточкових насаджень у плодоносному віці							
Площа, тис.га	5,0	5,0	5,1	5,0	5,0	4,6	92,0
Урожайність, ц/га	60,4	61,2	67,8	96,8	68,4	70,2	116,2
Виробництво, тис.т	30,0	30,6	34,3	48,4	34,0	32,5	108,3

*Джерело [8]

Аналізуючи показники наведені в таблиці 4 видно, що і в розрізі зерняткових і в розрізі кісточкових насаджень спостерігається зростання виробництва плодів за рахунок підвищення урожайності. Так, по зерняткових насадженнях, валові збори продукції за останні 6 років зросли на 14,6%, основною причиною цього є зростання урожайності плодівих насаджень з 82,0 ц/га до 103,2 ц/га, або на 25,8%. Найвищі показники урожайності були у 2012 р. та 2015 р. – 101,8 ц/га та 103,2 ц/га, найбільші валові збори плодів були також в ці роки: 25,8 тис. т та 24,3 тис. т. відповідно.

По кісточкових насадженнях спостерігається аналогічна тенденція. За досліджуваний період, незважаючи на скорочення площ під

багаторічними насадженнями на 8,0%, валові збори зросли на 8,3%. Основною причиною цього є зростання урожайності кісточкових насаджень. В динаміці видно, що найвища урожайність по кісточкових насадженнях у 2013 році склала 96,8ц/га, це спричинило максимальне зростання обсягів валового збору на 48,4 тис. т.

Зростання витрат на виробництво та реалізацію продукції, конкуренція на ринку і рівень цін на плоди сьогодні не дозволяють підприємствам отримувати значні прибутки. Про це свідчить аналіз показників, які характеризують ефективність виробничо-реалізаційної діяльності підприємств (табл. 5) [8].

Таблиця 5

Результати реалізації плодів в Запорізькій області

на початок року

Показники	2013	2014	2015	2015 до 2013, %
Кількість реалізованої продукції, тис.т.	6,1	9,7	6,7	109,8
Повна собівартість, грн./ц	444,31	386,35	539,5	121,4
Середня ціна реалізації, грн./ц	546,12	472,36	540,0	98,9
Повна собівартість продукції, тис.грн.	27161,3	37480,8	36401,5	134,0
Чистий дохід (виручка), тис.грн.	33384,9	45824,3	36432,2	109,1
Прибуток (збиток), тис.грн.	6223,6	8343,5	30,7	0,5
Рівень рентабельності (збитковості), %	22,9	22,3	0,1	-22,8п.п.

*Джерело [8]

Аналіз даних таблиці 5 свідчить, що підприємства Запорізької області, які займаються

виробництвом продукції садівництва станом на початок 2015 р., є прибутковими. Однак,

розмір прибутку у сумі 30,7 тис. грн. свідчить про тенденцію погіршення існуючої ситуації. Так, аналіз показників економічної ефективності в динаміці за три роки свідчить, що за рахунок зниження середніх реалізаційних цін до 540,0 грн./ц, тобто на 1,1%, а також зростання повної собівартості продукції в розрахунку на 1 ц на 21,4% загальні комерційні витрати становили на початку 2015 р. – 36401,5 тис. грн., тобто зростання становило 34,0%. Виручка від реалізації продукції за цей період зросла лише на 9,1%. Тому при таких змінах економічних показників, станом на початок 2015 р. сільськогосподарські підприємства Запорізької області отримали низькі прибутки і рівень рентабельності 0,1%, що на 22,8 п.п. нижче показника 2013 р.

Висновки. Характеризуючи загальний стан розвитку ринку продукції садівництва у Запорізькій області слід зазначити наступне.

Світові тенденції виробництва плодів свідчать, що основу експорту складають яблука, груша, персик, слива, а серед ягід – полуниця.

Запорізька область має сприятливі природно-кліматичні умови та ресурсний потенціал для розвитку галузі садівництва. Показники виробництва за досліджуваний період зросли на 13,6% і в 2015 р. становили 66,7 тис. т. По зерняткових насадженнях обсяги виробництва зросли на 14,6%, а по кісточкових – на

8,3%.

Оцінка ефективності виробництва та реалізації плодів і ягід у Запорізькій області свідчить, що на початок 2015 р. підприємства галузі є прибутковими. Однак, розмір прибутку у 30,7 тис. грн. свідчить про тенденцію погіршення ситуації. Тому є необхідність розробки певних заходів для утримання конкурентних позицій підприємств галузі.

В умовах ринкових відносин отримання прибутку є головним важелем розвитку галузі та нарощування темпів виробництва. Тому заporукою ефективного виробництва плодів та ягід у Запорізькій області є пошук нових ринків збуту, підвищення ціни реалізації за рахунок якості продукції та унікальних характеристик товару.

Більша частина насаджень припадає на господарства населення, тому з метою підвищення продуктивності садів необхідна адресна програма підтримки малого бізнесу, реалізація механізму державного протекціонізму, пошук фінансових можливостей.

З метою представлення продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках та утримання конкурентних позицій необхідно задіяти обслуговуючу кооперацію, яка зможе гідно представити малі підприємства як великий суб'єкт ринку серед інших конкурентів.

Список літератури:

1. Вирощування ягід – прибуткова та перспективна справа. Аграрний бюлетень. Єдине спеціалізоване видання в Запорізькій області, Вересень, 2015, №1 [Електронний ресурс] / Режим доступу до док.: <http://ab.org.ua/viroshhuvannya-yagid-pributkova-y-perspektivna-sprava/>
2. Галузева програма розвитку садівництва України на період до 2025 року. - К.: СПД "Жителів С.І.", 2008. - 76 с.
3. «Економічне і соціальне становище Запорізької області за 2015 рік» Статистичний бюлетень. [Електронний ресурс] / Режим доступу до док.: <http://www.zp.ukrstat.gov.ua>
4. Економіка та організація промислового садівництва України: монографія / [Шестопаля О.М., Рульєв В.А., Кондратенко П.В. та ін.]; за ред. О.М.Шестопаля. – К.: ННЦ ІАЕ, 2010. – 334 с.
5. Запорізька область за виробництвом сільськогосподарської продукції посіла сьоме місце серед регіонів. Аграрний бюлетень, 19.07.2016. Електронне інформаційне видання [Електронний ресурс] / Режим доступу до док.: <http://ab.org.ua/category/ab-archive/http://ab.org.ua/2016/>
6. Маркіна Т.А. Організація та підвищення ефективності зрошувального садівництва на півдні України / Т.А. Маркіна. [Електронний ресурс] / Режим доступу до док.: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle>
7. Основи формування споживчого комплексу плодів ягідних культур в Україні: [монографія] / Л. М. Шевчук. - К.: Логос, 2015. - 227 с; іл.: 55 рис., 71 табл.
8. Рослинництво України 2015. Статистичний збірник. [Електронний ресурс] / Режим доступу до док.: <http://ukrstat.org/uk/druk/publicat>
9. Україна у цифрах 2015. Статистичний збірник. [Електронний ресурс] / Режим доступу до док.: http://istmat.info/files/uploads/53010/ukraina_v_cifrah
10. Шестопаля О.М., Кондратенко Н.В., Барабаш Л.О. та ін. Теоретико-методологічні основи (нова парадигма) та складові Національної програми поступу промислового садівництва України: макрогалузевий аспект: Монографія. - К.: ННЦІАЕ, 2008. - 140 с.
11. Classification Of The Fruits Marketing Essay. <https://www.ukessays.com/essays/marketing/classification-of-the-fruits->

marketing-essay.php

12. Global production of fruit by variety 2014. The Statistics Portal. <https://www.statista.com/statistics/264001/worldwide-production-of-fruit-by-variety/>

13. Faostat. FAO Statistical Yearbooks . <http://www.fao.org/faostat/en/#home>

14. Nguyen Quoc Hung. Overview of fruit production, marketing, and research and development system in Vietnam. <http://www.agnet.org/library.php>

15. CBI Trade Statistics: Fresh Fruit and Vegetables in Europe. https://www.cbi.eu/sites/default/files/market_information/researches/trade-statistics-europe-fresh-fruit-vegetables-2015.pdf

References:

1. Vy`roshuvannya yagid – pry`butkova ta perspekty`vna sprava. Agrarny`j byuleten`. Yedy`ne specializovane vy`dannya v Zaporiz`kij oblasti, Veresen`, 2015, №1 [Online]. Retrieved from: <http://ab.org.ua/viroshuvannya-yagid-pributkova-y-perspektivna-sprava/>

2. Galuzeva programa rozvy`tku sadivny`chtva Ukrainy` na period do 2025 roku. (2008). K.: SPD "Zhy`telyev S.I.", 76 p.

3. «Ekonomichne i social`ne stanovy`shhe Zaporiz`koyi oblasti za 2015 rik» Staty`sty`chny`j byuleten`. [Online]. Retrieved from: <http://www.zp.ukrstat.gov.ua>

4. Shestopal` O.M., Rul`yev V.A., Kondratenko P.V. ta in. (2010) Ekonomika ta organizaciya promy`slovogo sadivny`chtva Ukrainy`[monografiya]; [za red. O.M.Shestopalya]. K.: NNCz IAE, 334 p.

5. Zaporiz`ka oblast` za vy`robny`ctvom sil`s`kogospodars`koyi produkciyi posila s`ome misce sered regioniv. Agrarny`j byuleten`, 19.07.2016. *Elektronne informacijne vy`dannya* [Online]. Retrieved from: <http://ab.org.ua/category/ab-archive/http://ab.org.ua/2016/>

6. Markina, T.A. Organizaciya ta pidvy`shhennya efekty`vnosti zroshuvanogo sadivny`chtva na pivdni Ukrainy` [Online]. Retrieved from: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle>

7. Shevchuk, L. M. (2015) Osnovy` formuvannya spozhy`vchogo kompleksu plodiv yagidny`x kul`tur v Ukraini: [monografiya], K.: Logos, 227 p; il.: 55 ry`s., 71 tabl.

8. Rosly`nny`ctvo Ukrainy` 2015. Staty`sty`chny`j zbirny`k. [Online]. Retrieved from: <http://ukrstat.org/uk/druk/publicat>

9. Ukraina u cy`frax 2015. Staty`sty`chny`j zbirny`k. [Online]. Retrieved from: http://istmat.info/files/uploads/53010/ukraina_v_cifrah

10. Shestopal, O.M., Kondratenko, N.V., Barabash, L.O. ta in. (2008) Teorety`ko-metodologichni osnovy` (nova parady`gma) ta skladovi Nacional`noyi programy` postupu promy`slovogo sadivny`chtva Ukrainy`: makrogaluzevy`j aspect [Monografiya]. K.: NNCIAE, 140 p.

11. Classification Of The Fruits Marketing Essay. [Online]. Retrieved from: <https://www.ukessays.com/essays/marketing/classification-of-the-fruits-marketing-essay.php>

12. Global production of fruit by variety 2014. *The Statistics Portal*. [Online]. Retrieved from: <https://www.statista.com/statistics/264001/worldwide-production-of-fruit-by-variety/>

13. Faostat. FAO Statistical Yearbooks. [Online]. Retrieved from: <http://www.fao.org/faostat/en/#home>

14. Nguyen, Quoc Hung. Overview of fruit production, marketing, and research and development system in Vietnam. [Online]. Retrieved from: <http://www.agnet.org/library.php>

15. CBI Trade Statistics: Fresh Fruit and Vegetables in Europe. [Online]. Retrieved from: https://www.cbi.eu/sites/default/files/market_information/researches/trade-statistics-europe-fresh-fruit-vegetables-2015.pdf